

St. Małachowski

Na marginesie artykułu "Ogrody Kazimierza Poniatowskiego w Warszawie"

Ochrona Zabytków 7/2 (25), 139-140

1954

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

- woj. koszalińskie*
7. Koszalin — Zygmunt Świechowski
 8. Kolobrzeg — Stanisław Bobiński, Ewa Smulikowska
- woj. lubelskie*
9. Chełm — Jerzy Kłoczowski
- woj. łódzkie*
10. Zgierz — Jan Warężak
 11. Pabianice — Jan Warężak
 12. Tomaszów Maz. — Jan Warężak
- woj. opolskie*
13. Racibórz — Stefan Golachowski, Władysław Dziewulski, Stanisław Niemierko, Ewa Jęczalik
- woj. poznańskie*
14. Śrem — Wiesław Posadzy
 15. Uniejów — Wojciech Kalinowski, Stanisław Trawkowski
- woj. rzeszowskie*
16. Przemyśl — Józef Jamroz, Tadeusz Zychiewicz
 17. Sanok — Adam Paśnacht
 18. Przeworsk — Józef Benbenek
 19. Jarosław — Kazimierz Gottfried, Maria Birkenmajerowa
- woj. śląskie*
20. Kłobuck —
 21. Tarnowskie Góry — Helena Królówna
- woj. szczecińskie*
22. Stargard — Zygmunt Świechowski
- woj. warszawskie*
23. Mińsk Maz. — Alicja Lutostańska
 24. Siedlce — Zbigniew Rewski, Wojciech Trzebiński
 25. Ostrołęka — Witold Dynowski
- woj. wrocławskie*
26. Złotoryja — Stefan Golachowski, Władysław Dziewulski
- woj. zielonogórskie*
27. Głogów — Teresa Uzdowska, Tadeusz Zagrodzki, Stefan Golachowski
 28. Zagań — Józef Piątek, Mieczysław Złat, Wojciech Gluźniński, Stanisław Niemierko

Z. Świechowski

DYSKUSJA

NA MARGINESIE ARTYKUŁU „OGRODY KAZIMIERZA PONIATOWSKIEGO W WARSZAWIE“

Mgr Wanda Tomicka w swym ciekawym i cennym artykule „Ogrody Kazimierza Poniatowskiego w Warszawie“ („Ochr. Zab.“ nr 4 (23) z 1953 r.), opartym przeważnie na niewyzyskanych dotychczas projektach S. B. Zuga, podaje opis budowli wzniesionych przez starszego brata królewskiego.

Do artykułu tego, jako oddawna interesujący się wspomnianymi budowlami, o których pisałem kilkakrotnie,¹ pragnę dorzucić parę uzupełnień.

Autorka artykułu podaje, iż pałacyk Poniatowskiego na Solcu składał się z „belwedkeru“, stojącego przy tej ulicy oraz dwóch skrzydeł biegnących w głąb terenu. Nadmieniam następnie, że „belwederek“ przestał istnieć w pierwszych latach XIX w. a skrzydła pałacu wzmiankowane są jeszcze ok. r. 1874; następnie teren ten został rozparcelowany pod zabudowę i obecnie z zespołu tego nie pozostało żadnych śladów.

Otóż przed drugą wojną światową (w r. 1927) widziałem jeszcze dobrze zachowane dwie fasady skrzydeł bocznych owego pałacyku, „Belwedkeru“ już nie było, a wewnątrz dziedzińca, równoległe do ul. Solec, znajdował się późniejszy budynek piętrowy, w którym dorożkarze mieli wo-

¹ Wolnomularstwo polskie za Augusta III, Wolnomularstwo polskie za Stanisława Augusta, „Wiedza i Życie“, 1927, nr 8—12; Historia grotty w Parku Kultury, „Życie Warszawy“ z 22. III. 1953; Ongiś kaprys książęcy, dziś Centralny Park Kultury, „Życie Warszawy“ z 19. IV. 1953.

Ryc. 138. Legnica — widok miasta w końcu XVIII w.

zownie. Owe fasady skrzydeł bocznych istniały jeszcze w r. 1945.

Opisując grotę „Eliseum“ na „Książęcym“, autorka artykułu wzmiankuje, że nie zachowały się żadne, znane z opisów, elementy wnętrza jak freski, ławy, kasetony kopuły itp. W tymże r. 1927 widziałem w grocie tej piękne kasetony kopuły (ryc. 139).

Dalej mgr Tomicka przypuszcza, iż przebicie wejścia do sali na wprost istniejącego do dziś korytarza wejściowego oraz „ścianka parawanowa“, osłaniająca jego wylot na skarpe, powstały podczas okupacji (1939—1944).

Pragnę zaznaczyć, że już w r. 1927 korytarz miał połączenie bezpośrednie z wielką salą. Co się zaś tyczy zewnętrznej „ścianki parawanowej“, to ta przed wojną nie istniała, zbudowana została przez Niemców i powinna być zburzona jako naleciałość, nie mająca nic wspólnego z zabytkiem.

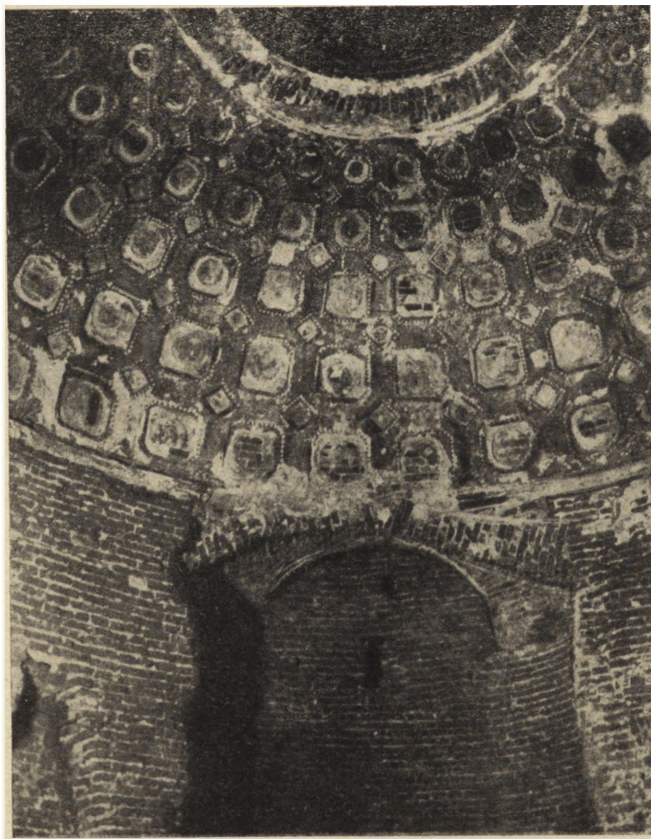
Żyje tradycja, że w grocie „Eliseum“ odbywały się za Kazimierza Poniatowskie-

go zebrania masońskie. Nie ma na dowód tego żadnych poważniejszych danych, jak również nie ma danych, stwierdzających przynależność jego do wolnomularstwa. Grota „Eliseum“, jak czytamy na planie Zuga, poświęcona była „aux amis ou aux jolies femmes“, z czego widać, iż odbywały się w niej zebrania towarzyskie.

Wspomnę jeszcze, iż parę lat temu istniały zabytkowe schodki kamienne, prowadzące ze skarpy w dół do obecnej ul. Książęcej i że zburzone zostały a na ich miejsce zbudowano nowe schody. Są to drugie schody w stronę Wisły, licząc od pl. Trzech Krzyży.

Istnieje również podanie, że w domu na „Górze“ odbywały się zebrania masońskie i budynek ten zowią „łożą masońską“. Słusznie autorka artykułu nazywa go „łożą masońską“ w cudzysłowie, nie ma bowiem danych pozwalających twierdzić, iż była to siedziba wolnomularska.

St. Małachowski

Ryc. 139. Kopuła z kasetonami w rotundzie grotty Poniatowskiego.